

LIETUVOS BANKAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO

Lietuvos bankas teikia savo pastabas ir pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikto visuomenei derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano“ (toliau – LRVPNĮ planas) projekto.

Mūsų vertinimu, Vyriausybės numatomos strateginės kryptys yra aiškos ir teisingos. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad LRVPNĮ plane numatytos priemonės nėra išbaigtos ir ambicingos norimais tikslams pasiekti. Pavyzdžiui, daugelis LRVPNĮ plane nurodytų veiksmų yra gana nekonkretūs: jų formuluotėse vartojamos tokios abstrakčios sąvokos kaip „gerinti“, „įvertinti“, „sudaryti sąlygas“ ir pan., apsunkinančios veiksmų vertinimą ir norimą pasiekti progresą.

Lietuvos bankas, manydamas, kad tikslinga LRVPNĮ plane veiksmus formuluoti taip, kad būtų galima aiškiai apibrėžti veiksmu norimą pasiekti progresą, kuriam esant veiksmas būtų laikomas sėkmingai įgyvendintu, jo indėlį siekiant užsibrėžtų misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodiklių ir kad priemonių įgyvendinimo plane teikiamos priemonės užtikrintų konkrečius pokyčius, teikia šiuos pasiūlymus.

I. Pasiūlymai peržiūrėti misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodiklius

III misija (prioritetas) – Socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimas. Ne visi šios misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodikliai apima išvardytus Vyriausybės programos projektus, o kai kuriais iš jų sunku įvertinti planuojamą pokytį. Pavyzdžiui, rodiklis *Gyventojų (15–64 m.) užimtumo lygis* apima tik vieną prioriteto priemonių sąrašą esančią priemonę – Užimtumo įstatymo pakeitimų projektą, susijusį su darbo rinkos paslaugų teikimu ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymu neįgaliesiems. Kyla klausimas, ar tikrai siektinas užimtumo augimas turėtų atsirasti tik dėl neįgaliųjų įdarbinimo, kai tuo pat metu susiduriama su regioninio struktūrinio nedarbo problemomis ir jų keliamomis socialinėmis pasekmėmis. Manome, kad turėtų būti numatyta konkrečių priemonių aukšto nedarbo lygio ir neaktyvių gyventojų įgalinimo prisijungti prie darbo rinkos problemoms spręsti. Kita vertus, tokie projektai kaip 3.4. *Darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas* ar 3.5. *Vaiko teisių apsaugos stiprinimas* nėra susieti su jokiais rodikliais, todėl jų įgyvendinimo sėkmę būtų sudėtinga įvertinti.

VI misija (prioritetas) – Žaliasis kursas. Teigiamai vertiname planuojamus Vyriausybės žingsnius šia kryptimi. Suprantame, kad sėkmingo žaliojo kurso įgyvendinimo užtikrinimas pareikalaus didžiulių finansinių išteklių, todėl raginame Vyriausybę šiam kursui numatytas priemones įgyvendinti įtraukiant verslą ir suteikiant jam galimybę naudotis kofinansavimo mechanizmu ar lengvatinėmis paskolomis, taip mažinant valstybei tenkančią finansinę naštą. Ypač svarbu tokio tipo finansavimo priemonės pasitelkti įgyvendinant

įsitvirtinusių ir gerai kapitalizuotų rinkos dalyvių, pavyzdžiui, didesnių pramonės įmonių, gamybos procesų sugretinimą su žaliosios ekonomikos tikslais.

Norėtume pažymėti, kad aptariamoje kryptyje išskiriami 5 poveikio rodikliai, matuojantys tik 3 rezultatus: saugomų teritorijų ploto padidėjimą, ŠESD kiekio sumažėjimą ir miškingumo Lietuvoje didėjimą. Siūlytume įtraukti daugiau poveikio rodiklių, taip numatant galimybę tiksliau matuoti visuose 6 projektuose išvardijamomis priemonėmis įgyvendinamą pokytį. Pavyzdžiui, nėra rodiklių, parodančių tvarių ir pasiekiamų miestų, žaliosios energetikos, tvarios žemės ūkio, akvakultūros ir maisto gamybos sistemų projektų priemonėmis įgyvendinamus pokyčius.

VII misija (prioritetas) – Darni Lietuvos regionų plėtra. Šiuo metu pasirinkti rodikliai iš esmės apima tik finansinę pusę. Tikslinga tarp poveikio rodiklių įtraukti ir kitų sričių rodiklius, pavyzdžiui, darbo rinkos, socialinius, viešųjų paslaugų prieinamumo ir panašius rodiklius. Pavyzdžiui, darbo rinkoje matomi dideli regioniniai skirtumai pagal struktūrinio nedarbo ar neaktyvių gyventojų dalies rodiklius, kurie taip pat koreliuoja ir su pragyvenimo lygio skirtumais. Tokių rodiklių įtraukimas į misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodiklius leistų objektyviau įvertinti, ar išsikeltas prioritetas įgyvendinamas sėkmingai.

Misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodiklis – *Regionų, kuriuose vidutinis bruto darbo užmokestis yra didesnis nei 85 proc. vidutinio Vilniaus regiono darbo užmokesčio, skaičius* (jo padidėjimas nuo 2 iki 3) – nesudarys prielaidų užtikrinti tolygesnę regionų plėtrą visos šalies mastu. Siūlome rodiklį formuluoti taip, kad jis apimtų visus pagal pragyvenimo lygį atsiliekiančius regionus. Pavyzdžiui, regionų, kuriuose vidutinis bruto darbo užmokestis yra mažesnis nei 85 proc. vidutinio Vilniaus regiono darbo užmokesčio, atsilikimą sumažinti 5 proc. punktais.

Taip pat manome, kad misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodiklis – *Regionų plėtros planams įgyvendinti tenkanti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tikslui skiriamų ES fondų dalis (proc.)* – nepadės įvertinti, ar sėkmingai vykdoma darni Lietuvos regionų plėtra. Skiriamas finansavimas turėtų būti traktuojamas labiau kaip priemonė norimiems tikslams šioje srityje pasiekti, o ne kaip darnios Lietuvos regionų plėtros sėkmės matas.

Atsakinga finansų politika (X misija). Palaikome mokestinių lengvatų peržiūros idėją, tačiau Lietuvos bankas jau ne kartą akcentavo, kad šaliai reikalinga sisteminė ir platesnio masto mokestinė pertvarka. Manome, kad tinkamą pagrindą ir kryptį tam suteiktų ūkinės veiklos vykdymo formų pertvarka, kuri leistų supaprastinti esamas verslo finansinės atskaitomybės ir mokesčių sistemas bei spręstų netolygios mokestinės naštos ir kitas mokesčių sistemos problemas.

Pažymėtina, kad šioje LRVPNĮ plano dalyje yra išskirti tik 3 misijos įgyvendinimo sėkmės (poveikio) rodikliai ir nė vienas iš jų nėra susietas su priemonėmis, kuriomis bus siekiama sumažinti šešėlinės ekonomikos dalį. Mūsų nuomone, PVM atotrūkio sumažinimas turėtų atsidurti tarp pagrindinių atsakingos finansų politikos siekių, o atitinkamas sėkmės rodiklis, pavyzdžiui, galėtų būti toks: *per X metų PVM atotrūkį sumažinti X proc. punktų.*

Lietuvos PVM atotrūkis 2018 m.¹ buvo vienas iš didžiausių visoje ES. Bendra potencialių papildomų pajamų iš PVM suma sudarė maždaug 2,1 mlrd. Eur (4,6 proc. BVP). Remiantis EK skaičiavimais, didžiausią PVM atotrūkio dalį Lietuvoje sudaro atitikties atotrūkis (2,7 proc. BVP, 1,2 mlrd. Eur), daugiausia atsirandantis dėl didelės šešėlinės ekonomikos, PVM mokesčio slėpimo, vengimo sukčiaujant ir pan. Likusią dalį sudarė reguliacinis atotrūkis, iš kurio atotrūkis dėl lengvatinių tarifų buvo palyginti nedidelis (272 mln. Eur, 0,6 proc. BVP). Pažanga mažinant PVM atotrūkį iki šiol buvo nedidelė. Nors didelis PVM atotrūkis Lietuvoje daugiausia yra didelės šešėlinės ekonomikos, mokesčio vengimo, bet ne egzistuojančių lengvatinių PVM tarifų pasekmė, kai kurių lengvatinių PVM tarifų pagrįstumą verta persvarstyti.

¹ 2018 m. – naujausi metai, kuriems EK pateikia PVM atitikties ir reguliacinio atotrūkio skaičiavimus. Atitikties atotrūkiui taip pat pateikta prognozė 2019–2020 m., kuri rodo, kad 2019 m. PVM atitikties atotrūkis turėtų sumažėti, o 2020 m. vėl padidėti.

Kadangi manome, kad prie skaidresnio verslo prisidėtų elektroninių mokėjimų naudojimas, valstybei būtų prasminga sustiprinti paskatas įmonėms priimti elektroninius atsiskaitymus, toks siekis galėtų būti LRVPNĮ plano 10.3.1 darbe numatyto veiksmų plano dalis.

Taip pat palaikome Valstybinės mokesčių inspekcijos iniciatyvas palengvinti įmonėms pardavimų administravimą ir apskaitą (pvz., *i.EKA* projektas). Galimybė integruoti įvairius elektroninius atsiskaitymo būdus gali dar labiau prisidėti prie apskaitos proceso efektyvinimo (10.3.10 veiksmas).

II. Pasiūlymai dėl papildomų priemonių įtraukimo į LRVPNĮ planą poreikio

V misija (prioritetas) – Aukštos pridėtinės vertės ekonomika. Palaikome siekį kurti ir palaikyti geresnį verslo klimatą. Siekiant šio tikslo, verta atsižvelgti į tai, kad finansavimo prieinamumas labai prisideda prie bendro šalies verslo klimato. Tačiau iki 2019 m. pabaigos nepakankamai efektyviai veikusi nemokumo sąranga Lietuvoje galėjo prisidėti prie finansų įstaigų praktikos taikyti palyginti didelius užstato reikalavimus (ypač mikroįmonėms) ir taip prisidėti prie nepakankamo finansavimo prieinamumo smulkiąjam ir vidutiniam verslui. Atsižvelgiant į tai, galima tikėtis, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusi nemokumo sąranga prisidės prie efektyvesnio įmonių nemokumo reguliavimo proceso, o tai ilguoju laikotarpiu gali teigiamai paveikti finansavimo prieinamumą ir šalies verslo klimatą. Siekdami sustiprinti šį poveikį, **siūlome 5.3 skiltį papildyti naujos nemokumo sąrangos įgyvendinimo stebėsenos ir tobulinimo priemonėmis, įvertinti poreikį nemokumo procedūras pritaikyti atsižvelgiant į mikroįmonių specifiką ir siekti sklandesnio ir greitesnio mikroįmonių nemokumo procedūrų valdymo.**

Palaikome siekį užtikrinti įmonėms lengvesnę prieigą prie kapitalo išteklių, ypač prie priemonių, skirtų startuoliams ir mažoms įmonėms. Įvertinę, kad EIM įgyvendina bendrą smulkiojo ir vidutinio verslo politiką, **siūlome į 5.5.3 punkto aprašą įtraukti ir vidutinį verslą.** Taip pat, pabrėždami į kapitalo rinkų plėtrą orientuoto finansinio švietimo svarbą, siūlome 5.5 skiltį papildyti priemone, skirta informacijos apie kapitalo rinkų teikiamas galimybes sklaidai skatinti. Informacinę kampaniją siūlome skirti mažmeniniams investuotojams ir verslui, ypač startuoliams, mažoms ir vidutinėms įmonėms.

IX misija (prioritetas) – Visuomenės poreikius atitinkantis viešasis sektorius. Neatsiejama sklandaus elektroninių paslaugų teikimo proceso dalis – galimybė patogiai ir greitai atsiskaityti už paslaugas. Priimdamos atsiskaitymus valstybės institucijos turėtų siekti, kad atlikti mokėjimus būtų patogų ir būtų taikomos vienodos sąlygos visiems mokėtojams. Jos turėtų remtis rinkoje esančiais pavyzdžiais ir integruoti įvairius mokėjimo būdus į savo elektroninius paslaugų teikimo portalus. Kadangi LRVPNĮ plane yra keli darbai, susiję su valstybės institucijų elektroninių paslaugų portalų modernizavimu ar kūrimu (9.1.8, 9.2.15, 10.3.6), juos įgyvendinant siūlome įtraukti ir efektyvių atsiskaitymo būdų sumokėti už paslaugas ar mokesčius diegimą.

Palaikome skaitmeninės transformacijos kryptį ir projektą e.vyriausybė 360⁰ (9.2). Finansinių paslaugų teikimo veiksmingumui didinti ir inovatyvioms finansinėms paslaugoms plėtoti labai svarbi yra prieiga prie valstybės valdomų registru, kur tvarkomi individualių fizinių ir juridinių asmenų duomenys. Tai gali prisidėti, pavyzdžiui, prie kliento pažinimo reikalavimų efektyvesnio ir pigesnio atitikimo, pagreitinti ir atitinkamai atpiginti įmonės kreditingumo vertinimą ir skolinimą. Manome, kad tikslinga turėti valstybės lygio nuostatas dėl prieigos prie valstybės valdomų individualių subjektų duomenų. Jose galėtų būti numatyta tokių duomenų aibė, teisė į šią prieigą turintys subjektai, prieigos sąlygos, įgyvendinimo priemonės ir jų parengimo terminai. **Todėl siūlome papildyti LRVPNĮ plano 9.2 dalį priemone Parengti nuostatas dėl prieigos prie valstybės valdomų individualių fizinių ir juridinių asmenų duomenų sąlygų ir priemonių šiai prieigai įgyvendinti².**

² Siūloma priemonės įvykdymo data būtų 2021 m. III ketv., atsakinga institucija – LRVK, dalyvaujančios institucijos – ministerijos, atsakingos už valstybės registru valdymą, ir Finansų ministerija, požymis – reguliacinis (ST).

Skaitmeninės transformacijos sėkmei labai svarbi yra el. atpažintis, kuri užtikrina saugų ir patikimą prisijungimą prie informacinių sistemų ir išteklių. Palaikome LRVPNĮ plano priemonę 9.2.11 *Sudaryti sąlygas e. viešųjų paslaugų prieinamumui tarpvalstybiniu lygiu, panaudojant elektroninės atpažinties priemones*, tačiau kartu siūlome praplėsti jos apimtį arba numatyti atskirą priemonę, kuria būtų siekiama suformuoti valstybės strategiją dėl valstybės teikiamų el. atpažinties priemonių plėtojimo ir numatyti jos įgyvendinimą, nes šiuo metu populiariausios el. atpažinties priemonės yra teikiamos privačių paslaugų teikėjų. Be to, el. atpažintis yra labai aktuali teikiant finansines paslaugas elektroniniu būdu. Tikslingas jos plėtojimas gali padidinti priemonės patrauklumą ir naudojimą teikiant finansines paslaugas bei prisidėti prie veiksmingesnio jų teikimo. El. atpažinties plėtojimo svarbą rodo ir [EK Skaitmeninių finansų strategija](#), numatanti el. atpažinties plėtojimo kryptį iki 2024 m.

Atsakinga finansų politika (X misija)

Valstybės investicijų planavimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios Vyriausybės programoje deklaruojamas siekis peržiūrėti valstybės investicijų principus, siekiant keisti visų valstybės investicijų planavimo ir atsiskaitymo procesus. Taip norima užtikrinti, kad lėšos būtų skiriamos tik svarbiausiems projektams, kuriantiems didžiausią naudą visuomenei. Tačiau deklaruojant valstybės investicijų principų peržiūrą pasigendama Vyriausybės pozicijos, kaip konkrečiai bus užtikrinamas aiškus ir skaidrus valstybės investicinių lėšų paskirstymas bei priežiūra. Planuojant investicijas turėtų būti vengiama tiek poreikio „greitai įsisavinti lėšas“, tiek nepagrįstai ilgo įgyvendinimo laikotarpio. Todėl, kalbant apie valstybės investicijas (priemonė 10.2.7.), **siūlome įtvirtinti esminį viešųjų investicijų vertinimo sistemos principą – kaštų ir naudos analize paremti sprendimai**. Sprendimai turėtų būti priimami vadovaujantis modeliu, kuris padėtų atrinkti projektus su geriausiais kaštų ir naudos santykiais, jų finansavimą optimaliai išdėstant laike, o šių sprendimų valdymas būtų prižiūrimas Vyriausybės lygiu.

Sąlygų verslui gerinimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos skolos įstatymas nenumato galimybes, kad garantijų institucijų suteiktos valstybės garantijos paskoloms galiotų Lietuvos bankui, o pačių garantijų sąlygos neatitinka Eurosistemos reikalavimų, todėl Eurosistema negali vykdyti kredito įstaigų kreditavimo operacijų priimant valstybės garantuotas paskolas kaip užstatą. Tai apribojimas Lietuvai išnaudoti Eurosistemos skatinančios politikos galimybes ne tik COVID-19 krizės, bet ir įprastomis sąlygomis. Esamas garantijų schemas reikėtų peržiūrėti ir tam, kad ši priemonė būtų maksimaliai išnaudojama Vyriausybės programos siekiams įgyvendinti, nes šiuo metu valstybės garantuotos paskolos sudaro nežymią paskolų dalį. **Todėl siūlome papildyti LRVPNĮ planą 10.3.14 papunkčiu: 10.3.14. Patobulinti valstybės garantijų schemas ir jų savybes, įskaitant garantijų galiojimą Lietuvos bankui ir garantijų atitiktį Eurosistemos reikalavimams, jas pripažįstant pinigų politikos operacijose³.**

Vėluojantys įmonių tarpusavio atsiskaitymai yra jau kuris laikas Lietuvoje stebima problema, kuri ypač paaštrėja per ekonomines krizes, didina nemokių įmonių skaičių ir dar labiau pagilina ekonominį nuosmukį. Pilotiniai Lietuvos įmonių įsiskolinimų užskaitos mechanizmo rezultatai, gauti remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos turimais Lietuvos įmonių PVM sąskaitų faktūrų duomenimis, rodo, kad užskaita galėtų automatiškai panaikinti apie trečdalį įmonių gautinų (mokėtinų) sumų. Nacionalinio įsiskolinimo užskaitos mechanizmo įgyvendinimas reikšmingai sumažintų įmonių tarpusavio įsiskolinimų grandinių „kamščius“, palengvintų įmonių tarpusavio skolų valdymą, sumažintų trumpalaikio kredito poreikį ir sumažintų įmonių atsiskaitymų kaštus dėl mažesnio mokėjimų poreikio. **Todėl siūlome papildyti LRVPNĮ planą 10.3.15 papunkčiu: 10.3.15. Sukurti ir įgyvendinti Nacionalinį įsiskolinimų užskaitos mechanizmą⁴.**

Siekiant gerinti sąlygas verslui, svarbu apsvarstyti priemones, orientuotas į smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimosi prieinamumo didinimą. Todėl 10.3 skirsnyje galėtų būti

³

Įvykdymo datą siūlome 2021 m. IV ketv., atsakinga institucija – FM, dalyvaujančios institucijos – Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Žemės ūkio ministerija, Lietuvos bankas, požymis – reguliacinis.

⁴ Įvykdymo datą siūlome 2021 m. IV ketv., atsakinga institucija – FM, dalyvaujančios institucijos būtų Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos bankas, požymis – analitinis (N, ST).

įtrauktos tokios priemonės (jomis neapsiribojant): 1) didesnė informacijos sklaida apie finansinių šaltinių įvairovę; 2) paraginimas finansų įstaigoms, kad atmetusios smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto kredito paraišką jos turėtų tam subjektui suteikti informaciją apie alternatyvius finansavimosi šaltinius; 3) tarpininkavimo (mediacijos) paslaugos tarp smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų bei kredito teikėjų, nešališkai įvertinant atmetas paskolų paraiškas ir pateikiant nešališko įvertinimo rekomendacijas kredito teikėjams svarstyti; 4) valstybės pagalbos priemonių skyrimas įmonėms, kurioms finansavimasis rinkos sąlygomis yra sunkiai prieinamas arba neprieinamas (pavyzdžiui, aukštesnės rizikos įmonėms ar mikroįmonėms), taip pat labiau išnaudojant finansų įstaigų (įskaitant mažesnes finansų įstaigas) skolinimo potencialą.

Siekiant 10.3 skirsnyje nurodyto strateginio tikslo, verta atsižvelgti į tai, kad apie 35 tūkst. įmonių 2018 m. nebuvo pateikusios finansinių ataskaitų rinkinių VĮ Registrų centrui už paskutinius trejus ar daugiau metų. Įmonės, nevykdančios arba netinkamai vykdančios finansinių ataskaitų pateikimo prievolę, susiduria su problemomis, siekdamos gauti paskolą arba valstybės pagalbą. Su šiomis problemomis taip pat susiduria įmonės, veikiančios su neigiamu kapitalu. 2018 m. Lietuvoje tokių įmonių buvo apie 14 tūkst., o beveik pusėje neigiamo kapitalo įmonių ši padėtis truko ilgiau nei dvejus metus iš eilės. **Todėl manome, kad 10.3 skirsnis galėtų būti papildytas priemonėmis, skirtomis: 1) įmonių finansinės atskaitomybės prievolės įgyvendinimui stiprinti, 2) įmonių, kurios veikia su neigiamu kapitalu, teisinio reguliavimo laikymosi kontrolei stiprinti.**

Atsižvelgdami į tai, kad 10.3.4 skirsnyje numatyta parengti ir priimti Buhalterinės apskaitos įstatymo pakeitimus, manome, kad papildomai verta padaryti pakeitimus, siekiant supaprastinti smulkiojo verslo apskaitos procedūras: 1) padidinti apyvartos ribą, iki kurios būtų leidžiama tvarkyti apskaitą pinigų apskaitos principu, 2) leisti PVM apskaitą tvarkyti pinigų apskaitos principu (tai spręstų smulkiojo verslo apyvartinių lėšų trūkumo problemą).

Palaikome Finansų ministerijos iniciatyvą dėl mokesčius administruojančių institucijų veiksmų, siekiant mažinti administracinę naštą. Verta pažymėti, kad aktualu siekti supaprastinti administracinę naštą smulkiajam ir vidutiniam verslui, to turėtų siekti ne tik mokesčius administruojančios institucijos, bet ir valstybės pagalbą teikiančios institucijos. Pavyzdžiui, verta būtų didinti valstybės pagalbos priemonių aiškumą paprastinant paraiškų formas arba teikiant pagalbą įmonėms jas pildant (pvz., konsultuojant gyvai, kuriant virtualius gidus, pildymo instrukcijas ar kt.).

Finansų rinkos plėtra. Pritariame Vyriausybės siekiui ieškoti galimybių suteikti įmonėms prieigą prie daugiau ir įvairesnių finansavimo šaltinių, reikalingų verslui plėsti, pandemijos sukeltam neigiamam poveikiui mažinti ir ekonomikai skatinti. Inovatyvių finansavimo priemonių diegimas ir jų skatinimas prisidėtų ir prie Lietuvos kapitalo rinkos vystymosi. Šioje srityje svarbu ne tik formaliai įgyvendinti ES direktyvas ir bendras iniciatyvas, bet ir užtikrinti, kad jos veiktų ir duotų didžiausią naudą šaliai.

Kapitalo rinkos priemonių efektyvesnis panaudojimas taip pat padėtų mažoms ir vidutinėms įmonėms užtikrinti reikalingų investicijų finansavimą. Jeigu valstybės remiamų ekonomikos sričių (pvz., pagalba nuo COVID-19 nukentėjusiam verslui, ūkio skaitmeninimui, „žalinimui“, auto ūkio atnaujinimas mažiau taršiomis transporto priemonėmis, renovacija) paskolos būtų paverčiamos vertybiniais popieriais, už šiuos vertybinius popierius gautos lėšos galėtų būti dar kartą panaudojamos toms sritims finansuoti. Taip su santykinai mažesniais finansiniais resursais būtų galima keliskart padidinti paskolų apimtį. Tai sukurtų prielaidas euro zonos pinigų politikos transmisijos mechanizmui prisitaikyti mūsų regione. Dėl to reikšmingai išaugusi šalies kapitalo rinka stiprintų ekonomikos atsparumą, ūkio transformacijos finansavimą, pateiktų naujų investavimo galimybių. Atsižvelgdami į tai, **siūlome papildyti LRVPNĮ planą 10.4.X papunkčiu: 10.4.X. Išnaudoti pakeitimo vertybiniais popieriais procesų naudas ir galimybes nacionalinių plėtros įstaigų veikloje, pasitelkiant juos kaip svertą pagalbai verslui maksimizuoti ir skatinant šalies kapitalo rinkos plėtrą bei atsparumą.**⁵

⁵ Įvykdymo datą siūlome 2021 m. IV ketv., atsakinga institucija – FM, dalyvaujanti institucija – Lietuvos bankas, požymis – reguliacinis.

Palankiai vertiname LRVPNĮ plane nurodytą tikslą (10.4.3) parengti ir patvirtinti Lietuvos tvariųjų (žaliųjų) finansų veiksmų planą. Įvertinę, kad pirmąjį 2021 m. pusmetį Europos Komisija turėtų pateikti pasiūlymą dėl ES žaliųjų obligacijų standarto sukūrimo, siūlome tikslą papildyti Vyriausybės įsipareigojimu leisti žaliasias obligacijas, kurios atitiktų naująjį ES standartą, kai įsigalios.

Siekiant išlaikyti tolesnę finansinių technologijų sektoriaus plėtrą ir skatinti konkurenciją tarp finansinių paslaugų teikėjų, ypač svarbu išlaikyti ir vykdyti LRVPNĮ plane numatytą priemonę 10.4.4. *Išlaikyti Lietuvos kaip Fintech regioninio centro poziciją, įgyvendinant priemonių finansinių technologijų (Fintech) industrijos plėtrai Lietuvoje skatinti planą.* Per pastaruosius metus Lietuvos įdirbis skatinant finansinių technologijų plėtrą davė akivaizdžių rezultatų, pripažįstamų ir tarptautiniu mastu. Finansinių technologijų sektoriaus plėtra Lietuvoje leido sukaupti išskirtinę patirtį (susijusią tiek su plėtros skatinimu, tiek su dėl to kylančių rizikų valdymu), kuri turi būti ir toliau plėtojama bei aktyviai panaudojama formuojant bendrą ES skaitmeninių finansų reguliavimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši 10.4.4 priemonė klasifikuojama kaip reguliacinė. Tačiau *Fintech* industrijos plėtros Lietuvoje skatinti planas gali apimti ir priemones, kurios pareikalaus investicijų, todėl tikslinga tai atitinkamai įvardyti ir LRVPNĮ plane.

Svarstyti, ar verta sujungti atskiras LRVPNĮ plane numatytas priemones, skirtas kapitalo rinkos ir alternatyvių finansavimo šaltinių plėtrai, į vieną bendrą priemonę, analogišką finansinių technologijų (*Fintech*) sektoriaus plėtros priemonei – *Parengti ir patvirtinti Lietuvos kapitalo rinkos plėtros planą, siekiant skatinti kapitalo rinkos ir alternatyvių finansavimo šaltinių plėtrą, pritraukti investicijas į Lietuvoje įsteigtus subjektus.* LRVPNĮ planas galėtų apimti ne tik skirtingose vietose numatytus uždavinius, bet ir Kapitalo sąjungos įgyvendinimą, su skaitmeniniais finansais susijusias sritis (DLT, MICA), investicinę sąskaitą, LT jurisdikcijos vertės pasiūlymą ir kitus darbus. Tai sudarytų galimybę turėti sisteminių ir nuoseklių už kapitalo rinkos plėtrą atsakingų institucijų požiūrį ir veiksmus, skirtus kapitalo rinkai vystyti.

Finansinių paslaugų prieinamumas. Pritariame LRVPNĮ plano priemonei *Atnaujinti ir patvirtinti Visuomenės finansinio švietimo planą* (10.4.6.), tačiau atnaujinant planą svarbu numatyti ir priemonių finansavimą, nes tai užtikrintų jo įgyvendinimą. Taip pat svarbu į finansinio švietimo planą įtraukti informavimo, konsultavimo, mokymo priemones, skirtas mažoms ir vidutinėms įmonėms. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, informaciniai seminarai ar konsultacijos, organizuojamos valstybės valdomų įstaigų, galbūt kartu pasitelkiant ir finansų įstaigas. Palaikome LRVPNĮ plano priemonę 10.4.5. *Skatinti atvirąją ekosistemą atsiskaitymams negrynaisiais pinigais ugdymo įstaigose.* Ji ugdys mokinių įgūdžius ir žinias apie el. atsiskaitymo priemones ir bus svarbus mokinių finansinio švietimo praktinis elementas. Tačiau manytume, kad finansų rinkos plėtros projektas turėtų apimti ir priemones, skatinančias arba gerinančias gyventojų finansinę įtrauktį. Priemonės turėtų numatyti prieigos prie finansinių paslaugų užtikrinimą visoms gyventojų grupėms, pvz., atsižvelgiant į paslaugų prieinamumą regionuose, socialiai pažeidžiamas žmonių grupes, į skaitmenizacijos įtaką (daliai gyventojų yra sudėtinga (ar net neįmanoma) naudotis elektroninėmis paslaugomis). **Todėl siūlome papildyti LRVPNĮ planą 10.4.7 papunkčiu: 10.4.7. *Išnagrinėti finansinių paslaugų prieinamumo problemą Lietuvoje ir parengti siūlymus dėl finansinių paslaugų prieinamumo gerinimo (ypač regionuose)*⁶.**

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija. LRVPNĮ plane pasigendame priemonių, skirtų su finansų sektoriaus plėtra susijusiai rizikai valdyti. Atkreipiame dėmesį į tai, kad iš nusikalstamų veikų LRVPNĮ plane dėmesys skiriamas tik korupcijai ir kibernetinei saugai (nors daugiau infrastruktūros saugai nei kovai su nusikalstama veika). LRVPNĮ plane nėra numatyta priemonių, orientuotų į pinigų plovimo prevenciją, neskiriama dėmesio tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimui. Pažymime, kad tinkamas šalies pinigų plovimo prevencijos priemonių ir sankcijų režimo įgyvendinimas tiesiogiai susijęs su

⁶ Įvykdymo datą siūlome 2022 m. IV ketv., atsakinga institucija – FM, dalyvaujančios institucijos būtų Susisiekimo ministerija, Lietuvos bankas, požymis – reguliacinis (ST).

mūsų šalies piliečių ir verslo galimybėmis vykdyti ekonominę veiklą su užsienio partneriais užsienio valiuta, todėl tai turėtų būti ne tik kontrolės (priežiūros) institucijų, bet ir atsakingų ministerijų rūpestis. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo jautrumą ir tolesnį aktualizavimąsi – būtina užtikrinti sklandų jų įgyvendinimą. **Atsižvelgdami į tai, siūlytume LRVPNĮ planą papildyti 10.4.8 papunkčiu: 10.4.8. stiprinti su finansų sektoriaus plėtra susijusių rizikų valdymą⁷ ir numatyti šias priemones:**

- 1) parengti nacionalinę pinigų plovimo prevencijos strategiją, kuri taip pat taptų sudedamąja Lietuvos prisistatymo užsienio jurisdikcijose dalimi;**
- 2) kartu su privačiojo sektoriaus partneriais plėsti Pinigų plovimo prevencijos centro veiklą;**
- 3) laiku užtikrinti būtiną institucijų, atsakingų už finansinių nusikaltimų prevenciją ir tyrimus, veiklos modernizavimą ir skaitmenizavimą;**
- 4) sukurti bendradarbiavimo mechanizmą, užtikrinsiantį tinkamą tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimą.**

Valdybos pirmininkas

Vitas Vasiliauskas

⁷ Įvykdymo datą siūlome 2021 m. IV ketv., atsakingos institucijos – FM / VRM / FNTT, dalyvauja visos institucijos, numatytos Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme.